

Slatinná louka se suchopýrem úzkolistým, prstnatcem májovým a vachtou trojlistou severně od Kladrub.

Zajímavé nálezy rostlin na Tepelsku

Miroslav Trégl, Městský úřad Mariánské Lázně

Krajina Tepelska je svou morfologií a dalšími přírodními podmínkami typickou pramennou oblastí. Bohužel meliorační mánie druhé poloviny 20. století zasáhla bolestně krajinu jako celek i její jednotlivé biotopy. Došlo k úbytku mokřadů, k zahloubení a narovnání toků a scelování zemědělské půdy. Logickým důsledkem celkové intenzifikace zemědělství (a naopak ponechání pro techniku hůře dostupných míst zcela ladem) je snížení druhové rozmanitosti rostlin i živočichů. Přírodním bohatstvím neoplývají ani převažující smrkové monokultury v lesích Tepelské vrchoviny. To však neznamená, že botanik tu vyjde zcela naprázdno. Nadějí pro zachování zbytku cenných lokalit a populací některých druhů (zejména na loukách, pastvinách a jiném bezlesí)

dává alespoň pomístní návrat extenzivnějších hospodářských praktik a péče zajišťovaná státní ochranou přírody. V mém příspěvku zmíním nálezy některých chráněných a vzácných druhů rostlin učiněné v letech 2015–2022 v části správního obvodu města Teplé ležícím mimo CHKO Slavkovský les. Jde o poměrně vysoko položenou krajinu mezi údolími říčky Teplé a Úterského potoka s nejvyššími body Stěnský vrch (761 m n. m.), Beranovský vrch (739 m n. m.) a Špičák (727 m n. m.).

Za nejcennější považuji nález **puchýřky útlé** (*Coleanthus subtilis*; C3, §SO) v linii severního břehu Ovčího rybníka cca 1,5 km východně od tepelského kláštera. Tento „Naturový“ druh jsem zde poprvé objevil při částečném

vypuštění rybníka na jaře 2017 a potvrdil o dva roky později při dalším vypuštění. Sice se nám zatím nepodařilo popsat celkový rozsah populace, ale z toho, co již víme, ji lze považovat za perspektivní.

Notná dávka štěstí je zapotřebí k nalezení drobných kapradinek, mezi které patří i **vratička měsíční** (*Botrychium lunaria*; C2b, §O). Jde o snadno přehlédnutelný druh, a proto je jeho celkové rozšíření u nás těžko odhadnutelné. V popisovaném území jsem vratičku měsíční našel na třech místech. Prvním z nich je komplex luk a pastvin 1 km jihozápadně od Kladrub. Další dvě lokality se nachází v blízkém okolí enklávy domků zvané Na Říčce, v nivních loukách povodí krátkého pravostranného přítoku Teplé pod Křepkovicemi. Konkurenčně slabé vratičky vždy osídlují sušší místa s ostrůvky řídké a krátko-stébelnaté vegetace (smilkové trávníky).

Se smilkovými trávníky je spojen i výskyt **všivce lesního** (*Pedicularis sylvatica*, C2t, §SO). Pěkná populace se nachází na loukách v nivě Teplé pod Betlémským rybníkem, menší pak na louce u silnice severně od Křepkovic. Na podobných místech roste i **prha arnika** (*Arnica montana*; C3, §O). Nacházím ji častěji v lesních lemech, při lesních cestách, v průsečích pod elektrovedy atd.

Téměř v každé oblasti na západě Čech je dnes nejhodnější luční orchidejí **prstnatec májový pravý** (*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*; C3, §O). Nejinak je tomu i na Tepelsku. V posledních letech jsem tyto krásné rostliny viděl kvést na loukách v nivě Teplé pod Betlémským rybníkem, u Starého rybníka pod Křepkovickým mlýnem, na louce severně od Křepkovic, ve vlhkých loukách nad rybníkem severně od Pěkovic, na prameništi Telecího potoka u Kladrub, na vlhkých sečených loukách nad Klášterním Ovčínem a západně od Prachomet, dále v komplexu luk mezi Heřmanovem a Nezdicemi a v pramenných místech Podhájského a Nezdicického potoka.

V popisované části Tepelské vrchoviny (na rozdíl od sousedního Slavkovského lesa či Doupovských hor) není dnes příliš hojný **upolín nejvyšší** (*Trollius altissimus*; C3, §O). Aktuálně nej znám z prameniště Telecího potoka

- ▲ Puchýřka utlá na Ovčím rybníce.
- ▲ Vratička měsíční na prameništi Telecího potoka.

jihozápadně od Kladrub a z nivy Nezdicického potoka pod Berounem (lokality u Křivců se nachází již v Plzeňském kraji). Podobné je to s **vachtou trojlístou** (*Menyanthes trifoliata*; C3, §O), která je v širším okolí Mariánských Lázní dosud poměrně častá. Z popisovaného území mám její výskyt zapsán pouze z mokřadů na prameništi Podhájského potoka pod

- ▲ Jetel kaštanový na loukách pod pramenem Oriona.
- ▲ Všivec lesní na louce Na říčce.

silnicí Boněnov – Bezvěrov, z lučního údolí Beranovského potoka nad silnicí z Teplé do Otročina a z okolí Kladrub (niva bezejmenné vodoteče východně od vsi, slatinná louka v komplexu pastvin severně od vsi).

Atraktivní druh **kosatec sibiřský** (*Iris sibirica*; C3, §SO) roste v bohaté populaci v PR Prachomety těsně za hranicemi popisovaného území. Uvnitř předmětného území se nachází početná populace na loukách pod Betlémským rybníkem, řádově několik desítek rostlin vykvétá na louce u bývalé Jitony v Klášteře Teplá, několik rostlin jsem zaznamenal v nivě nad rybníkem severně od Pěkovic. Kosatec sibiřský je diagnostickým druhem bezkolenových luk, v tomto biotopu nacházím i nízké keřky vrb, patřící buď **vrbě plazivé** (*Salix repens*; C2b, §O) či **vrbě rozmarýnolisté** (*Salix rosmarinifolia*; C3). Jednotlivé populace je třeba detailněji prozkoumat.

Tepelská vrchovina není oblastí s častým výskytem horských druhů, proto i nález nevelké populace **plavuně pučivé** (*Lycopodium annotinum*; C3, §O) v lese na západním svahu Špičáku považuji za cenný.

Dosud uvedené druhy patří mezi zvláště chráněné, a tedy zapsané v příloze vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb. Následující taxony jsou „pouze“ druhy ohroženými a najdeme je v aktuálním červeném seznamu cévnatých rostlin ČR.

Prakticky ve všech zachovalejších mokřadech popisované oblasti potkávám **kozlík dvoudomý** (*Valeriana dioica*; C4a). Poměrně hojným je i **starček potoční** (*Tephroseris crispa*; C4a), ozdoba květnových vlhkých luk například v nivě Teplé severně od Křepkovic, v pramené oblasti Telcího potoka u Kladrub, mezi Prachomety a Beranovem, pod Heřmanovem, v nivě Teplé pod Mrázovem, v pramené oblasti Hadovky (zde jde opravdu o bohatou populaci) a na prameništi Podhájského potoka. Další druh – **jetel kaštanový** (*Trifolium spadiceum*; C2t) - nacházím vzácněji, může být i přehlížen. Z posledních let jej znám z louky severně od Křepkovic, z luk u minerálního pramene Oriona, z prameniště Podhájského potoka a z lučního údolí Beranovského potoka nad silnicí z Teplé

do Otročina, kde jsem našel zatím nejpočetnější populaci (řádově ve stovkách rostlin). Sušší místa v krajině vyhledává **pcháč bezlodyžný** (*Cirsium acaule*; C4a), zapsány mám nálezy na prameništi Telecího potoka a z pas-tvin pod Berounem. **Hadí mord nízký** (*Scorzo-nera humilis*; C4a) jsem v poslední době našel pouze na třech místech (na louce u Křepkovic a v lese pod Špičákem, na loukách západně od Prachomet), ale věřím, že jeho výskyt je v popisovaném území čtenější. Zajímavý je též výskyt poměrně teplomilné **prvosenky jarní** (*Primula veris* subsp. *veris*; C4a) v chladnějších polohách Tepelska (například pod Špičákem, u Kladrub, v lese mezi Hanovem a Pě-kovicemi). Snad to souvisí s hojným výskytem prvosenky jarní na neovulkanitech sousedního Bezdužicka.

Ocún jesenní (*Colchicum autumnale*) nepatří mezi zvláště chráněné či ohrožené druhy, ovšem v popisované oblasti je poměrně vzácný. Vybavují se mi pouhé dvě lokality – zatímco na nedávno zalesněné lesní loučce pod silnicí z Heřmanova do Úterý populace ocúnu pomalu zaniká, louku v pramenné oblasti Nezdeckého potoka východně od Heřmanova jsme začali v roce 2019 kosit. Snad díky tomu nezaroste náletem olší a ocúny zde přežijí. ■

Vysvětlivky k údajům za názvy rostlin:

- §SO – zákonem zvláště chráněný druh v kategorii silně ohrožený
- §O – zákonem zvláště chráněný druh v kategorii ohrožený
- C3 – ohrožený druh podle Červeného seznamu
- C2b – silně ohrožený, vzácný a ustupující druh podle Červeného seznamu
- C2t – silně ohrožený ustupující druh podle Červeného seznamu
- C4a – vzácnější druh vyžadující další pozornost podle Červeného seznamu

Literatura:

Grulich V. et Chobot K. (eds.) (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Cévnaté rostliny. – Příroda, 35: 1–17

- ▲ Ocún jesenní na prameništi Nezdeckého potoka.
 - ▲ Kosatec sibiřský na louce u bývalé Jitony v Teplé.
- Všechny fotografie Miroslav Trégler.